

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888. Första Kammaren. N:o 10.

Onsdagen den 29 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 22 i denna månad.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtanden:

n:o 26, i anledning af väckta motioner om ändring i lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse den 26 september 1884; och

n:o 27, i anledning af väckt motion med förslag till lag angående hemmanslyfning och jordafsöndring.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till valmän utsedde:

Herr Björnstjerna .....	med 86 röster
„ Boström, F. A. ....	” 86 ”
„ Ericsson .....	” 86 ”
Friherre von Essen, R. J. ....	” 86 ”
Herr Fock .....	” 86 ”
„ Gahn .....	” 86 ”
„ Odelberg .....	” 86 ”
Grefve Piper .....	” 86 ”
Herr von Post .....	” 86 ”
„ Schotte .....	” 86 ”
„ Grefve Sparre .....	” 86 ”
Herr Söderhjem .....	” 86 ”
„ Tamm, H. P. P. ....	” 86 ”

Grefve Wachtmeister .....	med 86 röster
Herr Abelin .....	” 85 ”
Friherre Barnekow, C. F. K. ....	” 85 ”
Herr Reuterswärd .....	” 85 ”
” Sederholm .....	” 85 ”
” Casparsson .....	” 51 ”
” Forssell, O. H. ....	” 51 ”
” Gilljam .....	” 51 ”
” Sundström .....	” 51 ”
” Königsfeldt .....	” 50 ”
” Lithander .....	” 50 ”

Företogs val af sex suppleanter till kamrarnes valmän för utseende af Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jemte deras suppleanter; och befunnos efter valförrättningens slut hafva blifvit till suppleanter för nämnde valmän utsedde:

Grefve Barnekow, A. G. ....	med 81 röster
Herr Behm .....	” 51 ”
Grefve Klingspor .....	” 51 ”
Herr Stephens .....	” 51 ”
” Lundin .....	” 51 ”
” Unger, A. ....	” 50 ”

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom lottning bestämd.

Föredrogs å nyo och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts under gårdagen bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående stambanans genom öfre Norrland sträckning mellan Skorped och Vännäs.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 24 och 28 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

### 1 punkten.

#### Mom. a).

Ifrågasatt  
nedsättning  
i statens  
embets- och  
tjenstemäns  
löner.

Friherre Klinckowström: Herr grefve och talman, mine herrar!  
Det är med afseende på den föredragna punkten ett eget förhållande, som jag icke kan underlåta att här omnämna. Det rör i främsta rummet den *formella* behandling, som statsutskottet låtit komma till

del flera motioner, som afgifvits rörande nedsättning i embets- och tjänstemännens löner.

För det första finner jag det besynnerligt — för att nyttja ett ganska lindrigt uttryck —, att statsutskottet inrangerat denna fråga under statsregleringen och andra hufvudtiteln. Så vidt jag kan se, rör denna fråga icke speciellt andra hufvudtiteln.

För det andra har visserligen en motionär föreslagit, att Riksdagen skulle *besluta* en nedsättning i allmänhet med 20 procent i embets- och tjänstemännens löner, men de öfriga motionärerna hafva hemställt om en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t och således innefattar deras motion — åtminstone i den form, hvori de framställt sitt förslag — icke ens, hvad man kallar, en statsregleringsfråga. Att icke utskottet behandlat dessa motioner liksom många andra mindre viktiga<sup>s</sup> i *särskildt* betänkande, synes mig vara oförklarligt, och jag tror, att det beror på ett förbiseende af utskottet, då denna fråga är af så stor vikt. Jag förmodar — fast jag icke vet det — att utskottet blott gjort, som man gör med vissa själfspillingar, om hvilka det är förordnadt, att *de skola ärliga, dock i tysthet, begrafvas*; men jag ber att med kammarens tillåtelse vid begrafningen få uttala några personalier.

Hvad själfva sakförhållandet beträffar eller en önskad nedsättning i embets- och tjänstemännens löner, finner jag, att de motiv derför, som af de olika förslagsställarne här blifvit framställda, tala mycket för denna frågas önskliga genomförande. Vi veta nemligen litet hvar, att när embets- och tjänstemännens löner med afseende å de dyra lifsmedlen och andra förhållanden ökades — jag vill minnas, att det var vid 1874 års riksdag — med ett så kalladt dyrtidstillägg af 20 procent, så skedde det i den mening, att lönerna skulle blifva tillräckliga i förhållande till de dyra tiderna; men när sedermera de permanenta lönestaterna bestämdes för embets- och tjänstemän i olika verk och inrättningar — såsom vi alla veta, hafva dessa löneregleringar fortgått ända in i senaste tiden och hafva ännu icke i allo sett sitt slut — indrogs oförsigtigt och obetänksamt dyrtidstillägget i den ordinarie lönen och fastslogs i densamma under benämning lön och tjänstgöringspenningar. Derigenom har den svårighet uppstått, som nu förefinnes, att reglera lönerna, eller rättare sagdt den del af lönerna, som utgör det egentliga dyrtidstillägget, i den mån tiderna blifva dyra eller lifsmedlen billiga. Detta var ganska illa gjort, ty om tillägget varit ett särskildt tillägg till lönen, hade det icke varit svårt att reglera detta tillägg, hvilket nu deremot är mycket svårt. Detta är anledningen, hvarför reservanterne hemställt om aflåtande af en underdånig skrifvelse, på det Kongl. Maj:t, som är den enda myndighet, hvilken kan på ett sakkunnigt och rättvis sätt bedöma denna fråga, måtte komma i tillfälle att göra en revision af embets- och tjänstemännens löner i allmänhet. Att en sådan revision är nödig, tror jag vara af reservanterna påvisadt, och det vore önskvärdt, om det kunde ske i den ordning reservanterna föreslagit. Jag kan försäkra herrarne, att det vore klokt äfven af embetsmännen i denna kammare, der deras antal är så högst betydligt, om de icke

*Ifrågasatt  
nedsättning  
i statens  
embets- och  
tjänstemäns  
löner.  
(Forts.)*

*Ifrågasatt  
dsättning  
i statens  
mbets- och  
tjenstemäns  
löner.  
(Forts.)*

motsatte sig en sådan skrifvelse, ty om kamrarne genom att fatta olika beslut i denna fråga, för närvarande låta henne falla, kunna herrarne vara förvissade om, att hon återkommer i en vida svårare form, nemligen såsom ett riksdagsbeslut i en statsregleringsfråga, hvilken, såsom bekant är, afgöres genom gemensam votering; och då blir den sista villan värre än den första. För min del anser jag, att en sådan behandling af embets- och tjenstemännens löneförhållanden icke vore önskvärd, men att den är fullt grundlagsenlig, det kan jag försäkra och derpå hafva vi många bevis.

Hvad beträffar embets- och tjenstemännens löneförhållanden blefvo dessa, då de senaste löne regleringarna pågingo, bestämda sålunda, att embets- och tjenstemännen skulle på desamma hafva sin anständiga bergning och utkomst. Men, mine herrar, hvad angår de bättre aflönade embetsmännen förekommer numera den egenhet, att dessa herrar under tidernas längd förskaffat sig en hop enskilda uppdrag med permanenta årslöner, arfvoden eller hvad det nu kan heta, hvarigenom deras löneförhållanden ökas på ett högst märkvärdigt sätt. När framdeles under denna riksdag lönefrågor förekomma inom denna kammare, skall jag hafva äran framlägga åtskilliga exempel derpå enligt en utredning, som jag uppgjort rörande så väl de af staten lemnade lönerna som de af enskilda befattningar utgående årslönerna. Dessa exemdel visa, att förtroendeembetsmän finnas, hvilka med en årslön af 11, 12 ända till 18,000 kronor på stat vetat förskaffa sig enskilda årslöner i enskilda bolags tjänst, som stiger upp vida derutöfver. Jag törs nu icke nämna siffrorna, men om jag säger 20,000 till 30,000 kronor, är det verkligen icke för mycket. Ur taxeringsuppgifterna, hvilka måste anses vara lagliga dokument, har jag gjort några sådana utdrag, men långt ifrån om alla, som i dem beröras. Det, om något, vore väl föremål för en utredning öfver hela ländet, i hvad mån embets- och tjenstemän vetat öka sina löner utöfver dem staten består. Nu säger man visserligen, att det må de gerna göra, om de utsträcka sin arbetstid utöfver det vanliga måttet, för att hinna med alla dessa enskilda uppdrag och därför erhålla den godtgörelse, som vederbör; ty, såsom ordspråket säger, arbetaren är sin lön värd. Men, mine herrar, följderna häraf äro likvisst icke så oskyldiga, som man tror. Embetsmännen hafva nemligen med anledning häraf förstått göra sina statstjänster så litet betungande som möjligt, just för att vinna tid med dessa enskilda uppdrag med permanenta årslöner i stundom 6, 7 till 8 enskilda bolag eller i olika verk och inrättningar. Dessutom hinna åtskilliga af dessa herrar med att under 4 månaders tid om året deltaga i Riksdagens förhandlingar och sitta i vederbörande utskott, hvilket naturligtvis drager en ofantlig tid för dem, om dessa befattningar inom riksdagen rätt skötas; och det oaktadt hinna de ytterligare med att "återställa sin förlorade halsa" under tre månaders permission eller, som det kallas, semester om året. — Jag hemställer till herrarne litet hvar, huru under sådana förhållanden statens tjänster skola skötas.

Jag vidrörde nyss embetsmännens ställning till Riksdagen. Det är rätt besynnerligt, att vi landtjunkare och jordbrukare få under

riksdagarne här i denna kammare utan ersättning sjelfva betala kost och inqvartering. Vi utgjorde vid 1886 års riksdag, den sista för hvilken jag gjort någon utredning i tabellarisk form, ungefär två tredjedelar eller något mindre af kammarens ledamöter, under det att embetsmännens antal i kammaren uppgick till 56. Dessa personer hade, mine herrar, en inkomst i årslöner af 455,000 kronor, och 27 af dem hade dessutom fri inqvartering för sina bostäder här i Stockholm. Anse vi nu att deras tjänstgöring vid riksdagen belöper sig till 4 månader om året, hafva dessa herrar en ersättning för sitt riksdagsarbete af en tredjedel af 455,000 kronor. Det är ju ett ganska vackert belopp.

Hvad som är den bedröfligaste följden af dessa förhållanden är, att statstjänsterna deraf måste lida men. Det är notoriskt känt, att synnerligen under de sista 30 till 40 åren hafva de utredningar och förslag i större frågor, som Riksdagen eller regeringen önskar få utarbetade, icke verkstälts inom embetsverken utan anförtrotts åt särskilda komitéer. Detta, om jag så får kalla det, komitéraseri har i nyare tider tagit sådana dimensioner, att det är fara värdt att vi icke kunna saldera deras konti i en framtid, om de skola fortfarande ökas på samma lavinartade sätt som hittills. Jag har varit 30 år i statens tjänst och jag har under den tiden haft mig ganska många uppdrag anförtrodda, som numera ovilkorligen skulle varit föremål för komitéarbeten. Jag verkställde dem efter bästa förmåga och så vidt jag vet till allmän tillfredsställelse, men jag skördade icke ett öre i inkomst eller vinst på detta extra arbete. Sådant ansågs den tiden höra till våra tjensteåligganden; och, mine herrar, om man genomgår de tre sista årens komitéarbeten, skall man med förundran finna, att de flesta af dessa arbeten mycket väl kunna verkställas inom vederbörande embetsverk.

Det är denna fråga som är så vigtig för staten att se ordnad på ett mera tillfredsställande sätt, och det kan, enligt mitt förmenande, ske endast derigenom, att embetsmän i statens tjänst förbjudas att åtaga sig enskilda, med permanenta årslöner försedda uppdrag. Derigenom skulle dessa herrar vinna tillräcklig tid att verkställa de utredningar och förslag, regeringen eller Riksdagen önskade få och måste hafva i vissa frågor utarbetade, och dessa frågor skulle mycket väl kunna utan några komitéutredningar i vederbörande embetsverk behandlas. För närvarande har jag icke med mig uppgifterna på alla komitébetänkanden för de sista åren. Jag har dem emellertid förtecknade och torde möjligen framdeles under riksdagens lopp blifva i tillfälle att uppräknade de olika komitéer, som tillsatts för utredning af snart sagdt alla slags frågor och som verkligen varit onödiga, så vida herrar embetsmän skött sina befattningar och ingenting annat. Det vore önskvärdt, om herrar statsrevisorer ville, likasom de vanligen i revisionsberättelsen angifva de utgifter för revisionsåret, som utgifvits för då pågående komitéer, äfven upprätta en tablå för åtminstone de sista 40 åren öfver samtliga offentliga komitéer, som blifvit tillsatta, kostnaderna för desamma och det goda, de hafva uträttat. Det skulle vara en upplysning af stor vigt för Riksdagen att erhålla.

*Ifrågasatt  
nedsättning  
i statens  
embets- och  
tjenstemäns  
löner.  
(Forts.)*

Ifrågasatt  
nedsättning  
statens  
embets- och  
tjenstemäns  
löner.  
(Forts.)

Jag skulle kunna yttra mig vida längre i detta ämne, men jag vill icke vidare upptaga kammarens tid, utan slutar med den anhållan, att då hela Andra Kammarens statsutskott, eller åtminstone 11 af ledamöterna från Andra Kammaren, förenat sig om den afgifna reservationen — den tolfte ledamoten från Andra Kammaren har endast antecknat sig såsom reservant, utan att nämna, i hvilken riktning hans reservation gått — äfven denna kammare ville, med afseende å hvad utskottet i 1 punkten mom. a) föreslagit, bifalla reservanternas hemställan, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta, om möjligt redan till nästa lagtima riksdag, verkställa utredning, huru vida och i hvad mån statens embets- och tjenstemäns nuvarande löner skulle med hänsyn till nu gällande prisförhållanden kunna nedsättas.

Å detta yrkande vågar jag anhålla om proposition.

Herr vice talmannen: Det förnämsta skälet mot motionen och den af reservanternas föreslagna skrifvelsen är, hvad utskottet här erinrat, att de lönereregleringar, på grund af hvilka de fleste statens embets- och tjenstemäns löner nu utgå, äro ganska nyligen och efter sorgfälliga, noggranna undersökningar beslutade. Att förändra något, som är så omfattande, och detta så nyligen efter det lönereregleringarna beslutits, synes mig påkalla den största varsamhet och mycket starka skäl. Men sådana finnas enligt mitt förmenande icke i denna fråga. Det är nogsamnt bekant att, om också de synnerligen högt uppdrifna prisen i början af 1870-talet närmast föranledde lönereregleringarna, prisen på en stor mängd lifsförnödenheter så småningom stigit under den tid, som förflutit från 1857 — då den senaste lönereregleringen egde rum — och den tid på 1870-talet, då de sista lönereregleringarna skedde. Om man t. ex. fäster sig vid hyrorna, finner man att de ingalunda för närvarande äro jemförliga med prisen på bostäder i slutet af 1850- och början af 1860-talet. Detsamma är förhållandet med en mängd andra förnödenheter. Det enda, hvarpå ett starkt prisfall inträffat, är en del omedelbart till lifsmedel afsedda varor och effekter. Att ensamt på detta förhållande grunda en ny lönerereglering synes mig vara särdeles olämpligt och origtigt. Och då dessutom af ingen ifrågasatts, att den förändrade lönereregleringen skulle drabba de nuvarande embets- och tjenstemännen, komme den dermed afsedda besparingen att till en början och ganska länge blifva högst obetydlig. Det kunde mycket lätt hända att, innan någon betydande besparing åstadkommits, förhållandena åter blifvit så förändrade, att en ny lönerereglering i syfte att få en förhöjning i lönerna blefve nödig.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Friherre Klinckowström: Jag trodde mig icke skola behöfva uppträda så snart, efter det jag slutat mitt sista anförande, men den senaste talarens åsigt i denna fråga är af den beskaffenhet, att jag icke kan låta den alldeles med tystnad passera.

Han framställde till en början saker, som det tillhör Kongl. Maj:t att utreda. Jag vet visserligen att herr vice talmannen varit statsråd

och Konungens rådgifvare, men jag tror icke, att han för närvarande är det. Då här blott är fråga om en underdånig skrifvelse och en begäran till Kongl. Maj:t att utreda frågan, synas mig reservanterna varit så modesta som möjligt. Vi veta ju dock litet hvar, att Riksdagen har magten i sin hand att bestämma lönerna för blifvande innehafvare af statens tjänster.

I fråga om hvad den siste talaren i korthet omnämnde, att prisnedsättningen eller billigheten å lefnadskostnaderna icke är så stor, som man vill låta påskina, nu för tiden mot för några år sedan, tror jag äfven att han misstagit sig. Detta förundrar mig så mycket mera, som herr vice talmannen, att döma af det lilla jag känner honom, är en ganska god hushållare och har en vaksam blick för sina egna så väl som för statens angelägenheter. Jag tror dock att vi, landtmän, i denna fråga äro något så när kompetente domare, ty vi veta bäst, hvar skon klämmer och i hvad mån tiderna äro billiga, d. v. s. de väsentligaste lifsförnödenheterna fallit i pris. Åtminstone det tarfliga lefnadssättet kan icke sägas vara så dyrt nu som för ett tiotal år sedan. Hvad beträffar lyx och öfverflöd och ett öfverdådigt lefnadssätt, vill jag derom icke yttra mig, då sådant äro till undantagen och, såsom jag vill hoppas, de sällsynta undantagen.

Den begärda utredningen kommer visst icke att göra några inskränkingar för de nuvarande embets- och tjänstemännen, utan är afsedd för framtiden. Vår listtid är kort, men staten, den hoppas jag, hvad Sverige beträffar, skall leva århundraden igenom, och det är för framtiden vi afsett denna lönereglering, som jag tror hafva ganska goda skäl för sig.

Jag vågar på grund af hvad jag nu anfört fortfarande yrka bifall till reservationen.

Herr Reuterswärd: För min del anser jag att den tidpunkt, motionärerna utsett för framställande af detta förslag, ingalunda blifvit lyckligt vald. Vi böra nemligen besinna, mine herrar, att vi vid denna riksdag begynt slå in på ett nytt tullsystem, och det kan väl icke bestridas, att om detta system följdriktigt genomföres, komma derigenom så väl lifsförnödenheter som mycket annat att stiga i pris. Att då vid samma riksdag besluta ett tillvägagående, som åsyftas med den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t i rigtning att nedsätta embets- och tjänstemännens löner, tror jag för min del att man skulle få anledning ångra.

Det må vara sant, att en del af våra embetsmän äro så högt aflönade, att någon reduktion här skulle kunna vara på sin plats, men för de yngre tjänstemännen i allmänhet äro lönerna ingalunda för höga. Om den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t komme att afgå, skulle den endast reta — till någon påföljd skulle den, efter min bestämda öfvertygelse, ej leda.

På dessa skäl anhåller jag att kammaren ville, med afslag å motionen, bifalla hvad utskottet hemställt.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på nu föredragna moment yrkats dels bifall

*Ifrågasatt  
nedsättning i  
statens  
embets- och  
tjänstemäns  
löner.  
(Forts.)*

*Ifrågasatt  
nedsättning  
i statens  
embets- och  
tjenstemäns  
löner.  
(Forts.)*

till hvad utskottet hemställt, dels ock, af friherre *Klinckowström*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle besluta, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta, om möjligt redan till nästa lagtima riksdag, verkställa utredning, huru vida och i hvad mån statens embets- och tjenstemäns nuvarande löner skulle med hänsyn till nu gällande prisförhållanden kunna ned-sättas.

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Klinckowström* begärde votering, i anledning hvaraf upp-sattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller mom. a) i 1 punkten af statsutskottets utlä-tande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås momentet och antages det förslag, som inne-fattas i den af herr C. Ifvarsson m. fl. vid förevarande moment gjorda reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—66;

Nej—25.

*Mom. b).*

Bifölls.

2 punkten.

Bifölls.

3 punkten.

*Öfriga under  
andra huf-  
vudtiteln  
uppförda  
ordinarie an-  
slag.*

Friherre Leijonhufvud: Jag ber endast att få göra ett tillägg till denna kläm, eller detsamma som förekommer i de öfriga hufvud-titlarna: "dock att anslaget till skrifmaterialier och expenser må få till beloppet jemkas i den mån, som för jemnande af hufvudtitelns slutsumma kan blifva erforderligt."

Herr af Burén: De, hvilka genomläst min motion n:o 9, torde deraf finna att jag begär att de ordinarie förslagsanslagen måtte upp-tagas till belopp motsvarande dem, hvarmed de verkligen utgå, och jag tror att denna min begäran är icke blott billig, men äfven rättmätig. Jag har såsom exempel anført några förslagsanslag för att ådagalägga det af mig påvisade missförhållandet, och på grund häraf säger jag: "att, om sålunda de ordinarie förslagsanslagen oförändrade bibehållas, det är alldeles uppenbart, att en brist skall uppstå å den föreslagna ordinarie staten till belopp af öfver 2,000,000 kronor."



Hvad säger nu statsutskottet om detta mitt förslag? Statsutskottet medgifver att förhållandet är oegentligt och att ett missförhållande här eger rum; men utskottet vill dock icke genom att godkänna min motion afhjelpa detta missförhållande. Såsom skäl för sitt afslag säger utskottet: "innan man med anslagsbeloppen vidtager någon förändring, bör, enligt utskottets förmenande, tillses, om icke till äfventyrs besparingar å anslagen kunna göras."

*Öfriga under  
andra huf-  
vudtiteln  
uppförda  
ordinarie an-  
slag.  
(Forts.)*

Herrar statsrevisorer sammanträda ju för hvarje år och genomgå alla utgiftsposter, som under året förekommit, och när dessa icke kunna göra någon inskränkning i utgifterna, så synes mig alldeles omöjligt eller åtminstone otänkbart att, om en sådan utredning, som den utskottet här vill förorda, verkligen komme till stånd, någonting dermed vore att vinna, och utskottet sjelft synes vara något tveksamt om saken, då det användt uttrycket "till äfventyrs".

Ett annat skäl, som utskottet anfört, är att en utredning i den omfattning, jag framställt, skulle icke af ett Riksdagens utskott kunna göras, utan att tiden för Riksdagens sammanvaro derigenom skulle ansenligt förlängas. Jag har redan påpekat att årliga statsrevisioner hafva, efter mitt förmenande, fullständigt utredt förhållandena, och är det fråga om uträkning, så är denna ganska lätt åstadkommen. För den ifrågavarande hufvudtiteln uppgår bristen i medeltal för närmaste femårsperiod till 90,000 kronor.

Det tredje skälet, som statsutskottet framhållit, att en sådan utredning torde lämpligast verkställas af Kongl. Maj:t, "som väl icke lär underlåta att om dylika förhöjningar göra framställning, när af erfarenheten framgått, att ett förslagsanslag är otillräckligt, och möjlighet ej förefinnes att genom förändrade anordningar minska utgiftsbehofven", fattar jag icke; ty enligt min åsigt har Riksdagen ensam rätt att bestämma öfver statsregleringen, och Kongl. Maj:t tyckes äfven dela den åsigten, då från det hållet något förslag i den vägen icke blifvit framställt. Ty ingen lär väl förneka, att af erfarenheten framgått att förslagsanslagen äro otillräckliga, och ingen kan väl bestrida att revisorerna i sådant fall bort anmärka, derest någon anordning kunde vidtagas för utgiftsbehofvens minskande.

Jag har efter den ringa förmåga, som mig står till buds, sökt vederlägga statsutskottets skäl. Jag anhåller dock att få påpeka, att om Riksdagen nu godkänner hvad statsutskottets förslag innehåller, har Riksdagen också derigenom *i princip* antagit saken, och Kongl. Maj:t kan hädanefter, såsom hittills, upptaga de ordinarie förslagsanslagen till ett belopp, om hvilket man vet att det icke motsvarar de verkliga utgifterna.

Det goda har dock motionen, efter min mening, haft med sig, att Kongl. Maj:t fritages från ansvaret att fortgå på samma väg.

Angående förslagsanslag i allmänhet vill jag yttra några ord.

Jag vet ej huru dessa anslag tillkommit, men ett vet jag, att Riksdagen med dessa anslag till icke ringa del förlorar sin grundlagsenliga rätt att sig sjelf beskatta, och jag tror att de, förr eller senare, måste utbytas mot bestämda anslag. Jag tror att grundlagens

Öfriga under  
andra huf-  
vudtiteln  
uppförda  
ordinarie an-  
slag.  
(Forts.)

bud, att Riksdagen ensam eger att bestämma öfver hela statsregleringen, härigenom kan förtryckas, och att det förtroende, som svenska folket en gång genom grundlagen lagt i Riksdagens hand, derigenom lider afbräck, emedan den riksstat, som uppgöres för kommande tid, genom bibehållande af förslagsanslagens natur att kunna öfverskridas, ovilkorligen måste blifva illusorisk och ingalunda med grundlagens anda och mening öfverensstämmande.

Denna fråga är icke ny. Den var före redan vid 1884 års riksdag, och jag ser, att jag ej är ensam om denna uppfattning. När frågan den gången föll, återopade en aktad ledamot af denna kammare ett yttrande, som återfinnes i motiveringen till regeringsformen, och hvilket har följande lydelse: "svenska folkets rättighet att genom rikets ständer sig sjelft beskatta har af utskottet blifvit sorgfälligt iakttagen. Det är denna sjelfbeskattningsmagt, som upprätthåller och befästar nationalrepresentationen. Dess vårdande är följaktligen icke blott för nationens välfärd, utan äfven för dess frihet af den yttersta vigt."

Detta har jag blott velat till sist anmärka, på samma gång jag värdsamt anhåller om bifall till min motion, i hvad densamma rörer nu föreliggande ordinarie förslagsanslag under 2:dra hufvudtiteln, och afslag på utskottets betänkande.

Herr Schotte: Ehuru jag icke i denna fråga har funnit skäl att vidfoga någon särskild reservation, ber jag att få tillkännagifva, att jag vid motionens behandling så väl på afdelningen som inom utskottet yttrade, att något afseende borde fästas vid motionärens framställning, åtminstone vid syftet uti hans motion. Jag tror icke blott, såsom utskottet säger, att det är oegentligt att förslagsanslagen öfverskridas med högst betydliga belopp, utan jag tror att det är oriktigt, eller åtminstone oklokt, att uppställa en statsreglering så, att man vet att förslagsanslagen skola med mycket stora belopp öfverskridas. Den förre finansministern yttrade sjelf till statsrådsprotokollet, att de ordinarie förslagsanslagen under år 1887 blifvit öfverskridna med ett belopp af 1,800,000 kronor, men han tillade, att åtskilliga inkomstposter gifvit större inkomster än de, hvartill de blifvit beräknade, och herr statsrådet hoppades, att dessa summor skulle ungefärligen taga ut hvarandra och debet och kredit sålunda gå i hop.

För min del kan jag ej tro, att det är rätta sättet att uppgöra en statsreglering, att man väntar sig få ett par millioner större inkomster, än man beräknat, för att få summan att gå i hop med de utgifter, på hvilka man är i det närmaste säker. Nu tror jag visserligen icke, att man skulle kunna vinna ett rent bifall till motionärens framställning, och jag vill gifva utskottet rätt derutinnan, att det ju borde kunna föregå en undersökning, huruvida någon jemkning eller besparing på dessa anslag må kunna vara möjliga. Men jag hade för min del föreställt mig, att man skulle kunna aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan att, sedan undersökning skett om några besparingar vore möjliga, Kongl. Maj:t derefter i blifvande statsregleringspropositioner behagade upptaga dessa anslag till något så när eller ungefärligen de belopp, hvartill de under en mängd af

är visat sig uppgå. Emellertid får jag bekänna, att den åsigt, jag då förfäktade inom utskottet, vann så liten anklang, att jag icke trott det vara skäl att upptaga denna fråga genom någon särskild reservation, då jag icke egentligen hade något understöd. Nu torde man emellertid kunna hoppas, att så mycket vunnits genom motionärens förslag, att Kongl. Maj:t till en blifvande statsreglering beaktar vigten af att upptaga förslagsanslagen till ett något så när efter förhållandena afpassadt belopp.

*Ofriga under  
andra huf-  
vudtiteln  
uppförda  
ordinarie an-  
slag.  
(Forts.)*

Hvad åter beträffar den siste ärade talarens senaste framställning derom, att dessa anslag borde blifva bestämda anslag, kan jag ej derom vara med honom ense, enär dessa anslag i allmänhet äro af den natur, att de ej kunna på förhand till siffran bestämmas, och alltså torde det vara nödvändigt att någon rymd finnes, att ej vederbörande blifva strandsatta på medel till de angelägnaste behofvens fyllande.

Då jag icke har något hopp om framgång till motionärens framställning, vill jag icke nu göra något yrkande, men jag har icke kunnat underlåta att uttrycka den mening, som jag inom utskottet förfäktat.

Friherre Klinckowström: Då äfven jag i denna punkt framkommit med ett förslag, som blifvit af statsutskottet underkänt, så har jag begärt ordet för att i korthet angifva min mening, utan att dock, vid det förhållande att densamma icke blifvit af någon reservant i utskottet understödd, vid detta tillfälle göra något yrkande.

Statsutskottet, hvilket på ett ganska kortsynt sätt söker besvara mitt förslag och dervid åberopar hvad som under föregående riksdagar passerat rörande denna fråga, har icke kunnat eller velat sätta sig in i den mening, jag sedan flera riksdagar tillbaka hyst angående densamma. Min afsigt med att söka få afskaffade såväl reservations- och förlagsanslag som Kongl. Maj:ts disposition öfver besparingarna på hufvudtitlarne har haft sin grund helt enkelt deruti, att jag ansett och anser dessa frågor om statens utgifter tillhöra Riksdagen allena att afgöra. Detta är en Riksdagen, såsom svenska folkets ombud, tillkommande oomtvistlig magt, hvilken grundlagen lagt i folkets händer, och som Riksdagen, enligt mitt förmenande, är pliktig att väl förvalta och vårda, men så länge vi hafva både reservations- och förslagsanslag kan omöjligen Riksdagen eller svenska folket, hvars ombud vi äro, komma i besittning af denna dess grundlangsenliga rättighet. Det har sedan mer än 30 år tillbaka varit en slentrian, att man beträffande statsbudgeten låtit leda sig af regeringens förslag. Regeringen är dock i dessa frågor alldeles oansvarig, då deremot Riksdagen har att ansvara för så väl utgifternas bestämmande som deras disposition. Detta oakadt har Riksdagen i allmänhet helt enkelt endast följt de propositioner, som från regeringen framkommit, i stället för att, såsom sig bort, sjelf taga dessa saker om hand. Följden deraf har också blifvit den, att vid statsregleringarna den ojemförligt största delen af de dertill erforderliga summorna, eller de som angå de ordinarie anslagen, vanligtvis lemnats opåtalda, odiskuterade och oundersökta, såvida icke Kongl. Maj:t vid desamma föreslagit några förändringar. I följd deraf har också regeringen eller konungamagten fått ett öfvertag öfver

Öfriga under  
andra huf-  
vudtiteln  
uppförda  
ordinarie an-  
slag.  
(Forts.)

folkmagten, som den ej borde hafva, och jag hoppas vid Gud jag måtte lefva den dag jag kan få se Riksdagens magt återstæld till öfverensstämmelse med grundlagen, något som dessutom är ett väsentligt vilkor för en lycklig lösning af de stora och viktiga samhällsfrågor, hvilka sedan länge stått på dagordningen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu föredragna punkt yrkats, dels, af friherre *Leijonhufvud*, att utskottets hemställan skulle bifallas med följande tillägg: "dock att anslaget till skrifmaterialier och expenser må få till beloppet jemkas i den mån, som för jemnande af hufvudtitelns slutsumma kan blifva erforderligt", dels, af herr *af Burén*, att kammaren, med bifall till hans motion i hvad den afsåge förslagsanslag under andra hufvudtiteln, skulle godkänna punkten i öfrigt.

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till friherre *Leijonhufvuds* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *af Burén* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller 3 punkten i statsutskottets utlåtande n:o 3 med det af friherre *Leijonhufvud* föreslagna tillägg, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter kammaren att, med bifall till herr *af Buréns* motion i hvad den afser förslagsanslag under andra hufvudtiteln, godkänna punkten i öfrigt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—65;

Nej—20.

4—7 punkterna.

Biföllos.

Föredrogs å nyo och bifölls statsutskottets den 24 och 28 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 24 och 28 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 24, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader, vattenkommunikationer och torrläggning af vattensjuka marker, samt angående vilkoren för sådana statsbidrags åtnjutande.

1 punkten.

Biföllos.

## 2 punkten.

Grefve De la Gardie: Beträffande statsutskottets nu föredragna betänkande skulle jag tillåta mig göra några erinringar, i förhoppning att de måtte kunna i någon mån inverka på kamrarnes beslut. Till en början torde kammaren finna, att Kongl. Maj:t icke begärt något nytt eller särskildt anslag för nu ifrågakvarande väganläggning, utan inskränkt sig till att begära, det Riksdagen måtte tillåta Kongl. Maj:t att från det allmänna anslaget till vägars omläggning och förbättring tillägga arbetsdirektionen för denna väganläggning en liten del af den stora skillnad, som uppstått mellan den verkliga kostnaden och den i det ursprungliga kostnadsförslaget beräknade. Kongl. Maj:t har ansett det billigt och rättvist, att direktionen får denna brist betäckt, men har af formella skäl ansett sig icke kunna anvisa beloppet utan Riksdagens hörande. Det formella skäl, som härvid verkat till hinder, har varit en punkt i det mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, å Kongl. Maj:ts och krouans vägnar, och arbetsdirektionen upprättade kontraktet, hvilket som vanligt innehöll, att "direktionen förbinder sig utföra arbetet i enlighet med planen och svara för den brist i den beräknade kostnaden, som kan uppkomma." Men om detta har utgjort ett hinder för Kongl. Maj:t att bevilja direktionen ytterligare tillskott, så ser jag icke att det med fog kan utgöra hinder, när Kongl. Maj:t begär Riksdagens bemyndigande att få använda en del af det stora allmänna anslaget. Riksdagen måste nemligen taga i betraktande, att den arbetsprodukt, som direktionen presterat, är helt annan än den, som afsågs i det ursprungliga kostnadsförslaget. Och denna arbetsprodukt är så mycket bättre och större, att, enligt mitt förmenande, den bort ovilkorligen berättiga till vida större statsanslag, om direktionen handlat med mera betänksamhet och mindre ovist nit.

Det framgår af handlingarna, att räkenskaperna blifvit vederbörligen granskade och att ingen anledning förefinnes, att något slöseri kommit direktionen till last, utan att den arbetsprodukt, som vunnits, icke gerna kunnat erhållas för billigare pris. Det är då tydligt, att om direktionen begärt ny undersökning och nytt kostnadsförslags upprättande efter den vidsträcktare planen, så skulle detta förslag kommit att sluta på samma summa, som i verkligheten åtgått, och statsbidrag tilldelats efter vanlig grund, eller till  $\frac{2}{3}$  af kostnaden. Distriktschefen har ju ock framhållit, att arbetet är väl och godt utfördt och att det utgjort en väsentlig förbättring i den första planen. Arbetsdirektionen skulle under sådana förhållanden hafva kommit i åtnjutande af statsbidrag till belopp af öfver 20,000 kronor, under det att, om det nu äskade statsbidraget beviljas, anslaget i sin helhet endast kommer att utgöra 13,540 kronor. Direktionen får i alla händelser ansvara för en del af bristen, men att direktionen skulle straffas så hårdt för sitt förbiseende, att dess ansvarighet skulle stanna vid hela detta belopp af 14,210 kronor, det synes mig väl hårdt, då direktionen presterat ett utmärkt vackert arbete, som blifver orten till gagn och nytta för framtiden. Jag tillåter mig därför yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

*Ifrågasatt statsbidrag till omläggningar å landsvägen mellan Norrköping och Söderköping.*

*Ifrågasatt statsbidrag till omläggningar å landsvägen mellan Norrköping och Söderköping.*  
(Forts.)

Grefve Strömfelt: I sjelfva saken har jag icke mycket att tillägga till hvad den föregående ärade talaren yttrat. När en representant skall fatta sitt beslut om huru vida han vill biträda eller icke ett af ett utskott framställt förslag, så går han vanligen till utskottets i utlåtandet anförda motiv. Jag vill ett ögonblick granska dessa motiv, på grund af hvilka utskottet kommit att föreslå att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke må vinna Riksdagens bifall. Det allvarligaste motiv för afslag skulle vara, att styrelsen för arbetsföretaget bort på förhand hafva gått i författning om vederbörlig pröfning af de nya arbetenas behöflighet samt beviljande af det ökade anslag, som kunnat vara oundgängligt. "Då nu sä ej skett", säger utskottet, "anser utskottet det vara med stora betänkligheter förenadt att bevilja ytterligare statsbidrag till detta redan fullbordade vägarbete". Af relationen framgår, att, efter det kontrakt om arbetets utförande i juli 1882 afslöts mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, å Kongl. Maj:ts och kronans vägnar, å ena sidan, och den utsedda arbetsdirektionen, å den andra, direktionen begärde pröfning af vederbörande embetsmyndighet rörande den förändring i den först uppgjorda planen, den ansåg böra göras, och denna förändring har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 21 februari 1884 godkänt, således icke två år efter kontraktets upprättande. Genom sagda förändring höjdes kostnadssumman med 4,350 kronor, enligt hvad handlingarna utvisa. Jag vågar alltså påstå, att det hufvudsakliga skäl utskottet anført icke eger giltighet, ty styrelsen har gått i författning om pröfning af de nya arbetenas behöflighet. Det andra skälet är, att styrelsen bort gå i författning äfven om beviljande af det nya ökade statsbidraget. Ja, mine herrar, den, som har någorlunda reda på, huru det tillgår vid arbeten med vägars anläggning eller omläggning, tror jag knappt skall kunna ifrågasätta något sådant, ty då hade hela arbetet kunnat afstanna under tiden. Dervid måste styrelsen bygga på förhoppningar. Ett afbrott i arbetet skulle icke blott hafva förorsakat dryga kostnader, utan den allmänna trafiken hade ock blifvit uppehållen under en må hända lång tid. Jag vill derfor påstå, att denna direktion må hafva fullt berättigande att från Riksdagens sida erhålla åtminstone den summa, 4,350 kronor, hvarmed arbetet fördyrats på grund af de ändringar, som vidtagits med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens godkännande. Sedermera återstår litet mer än 2,000 kronor. Jag hemställer om det kan vara skäl, att Riksdagen afstår denna af Kongl. Maj:ts föreslagna ringa summa.

Jag yrkar afslag åt utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Sparre: Denna fråga kan synas liten. Den berör allenast ett belopp af 7,000 kronor. Som en talare erinrat om, är det icke ens fråga om att särskildt bevilja denna summa, utan endast medgifva att beloppet må få anvisas å den fond till bidrag för vägars anläggning och förbättring, som för innevarande år ställts till Kongl. Maj:ts förfogande. Ur denna synpunkt är frågan onekligen liten, men om jag tager hänsyn till hvad verkan ett beslut i detta hänseende skulle

kunna ega, så får frågan helt andra dimensioner. Jag tror nemligen att här icke föreligger ett undantagsfall, utan ett fall bland många andra, der den beräknade kostnaden för ett vägföretag öferskridits, och det högst betydligt.

Under debatten i statsutskottet framhöllos sådana fall, och flertalet af kammarens ledamöter kunna säkert erinra sig dylika. Det erinrades om företag, beräknade att kosta 75,000 kronor, som uppgått till 125,000 kronor o. s. v., och enskildt har jag ytterligare hört flera sådana fall, der kostnadsberäkningarna betydligt öferskridits. I nu föreliggande fall synes mig mindre skäl till statens mellankomst förefinnas än i många andra, och jag skall med några ord söka visa detta. När fråga först uppkom om denna väganläggning, beräknades kostnaden därför till 9,860 kronor. Det statsanslag, som erhöles, utgjorde 6,540 kronor. För detta förband sig direktionen följa de vilkor Riksdagen bestämt, eller att bland annat fullgöra arbetet i öfverensstämmelse med den fastställda planen utan att vidare väcka anspråk på ytterligare bidrag af allmänna medel. Arbetet fortskred emellertid, direktionen fann dervid att vissa ändringar borde vidtagas i planen, den gick in med begäran om tillåtelse dertill till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som naturligen, då icke något ytterligare statsbidrag begärdes, icke kunde hafva något emot att planen för arbetet förbättrades. Härvid beräknades anläggningskostnaden för vägen uppgå till 14,210 kronor.

Den föregående talaren ansåg att statsutskottets skäl, "att pröfning bort ske förut", hade härigenom förfallit. Jag ber emellertid få fästa uppmärksamheten på olikheten emellan den pröfning, som bort ske, och den som skett. Här begärdes nemligen icke ökad anslag, utan blott bifall till en förbättring i planen. Ingen pröfning af behöfligheten af de föreslagna förändringarna har således egt rum. Jag skulle äfven vilja svara den ärade talaren, att, äfven om samtidigt med begäran om förbättringar i planen, ökad statsanslag äskats, så kunde det i alla fall icke hafva beviljats till högre belopp än  $\frac{2}{3}$  af det belopp, hvartill kostnadsförslaget då uppgick. Men detta har icke stannat vid nämnda belopp, 14,210 kronor, utan gått mycket högre, eller 30,239 kronor, och nu afser framställningen, att cirka hälften af hvad verkliga kostnaden öferskjutit den ursprungliga skulle erhållas som anslag ur vägbyggnadsfonden. Såsom skäl anföres bland annat, att "beskaffenheten af ifrågavarande vägsträcka numera möjliggjorde anläggande af spårväg mellan de båda städerna". Detta är således ett af skälen till de ökade kostnaderna. Ett skäl som jag ej godkänner. Jag frågar, huru det kan vara lämpligt att släppa den gamla regeln, att, innan ett företag erhåller anslag, man skall bestämma det bidrag, som det skall åtnjuta? Om det tillåtes vederbörande att, sedan arbetet är afslutadt, komma och begära ytterligare bidrag, hvartill tjena då de ifrågavarande kontraktsvilkoren? Jag tror att denna lilla fråga skulle kunna, om man det gjorde, blifva en stor fråga, och jag anhåller därför om bifall till utskottets förslag.

Herr greffen och talmannen tillkännagaf, att anslag utfördats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

*Ifrågasatt statsbidrag till omläggningar å landsvägen mellan Norrköping och Söderköping. (Forts.)*

*Ifrågasatt statsbidrag till omläggningar å landsvägen mellan Norrköping och Söderköping.*  
(Forts.)

Herr Sjöcrona: Två representanter för Östergötland hafva visserligen redan yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men för att äfven en röst från annan ort må höras, skall jag be att få tillkännagifva, att jag instämmer i deras yrkande. Jag vill icke bestrida, att statsutskottets motiv kunna hafva ett visst berättigande, men då statsrådet och chefen för civildepartementet, enligt hvad statsrådsprotokollet utvisar, ansett ifrågavarande ansökning vara förtjent af bifall; då Kongl. Maj:t, som mycket väl hade kunnat af tillgängliga medel bereda tillgång till detta lilla belopp, visat Riksdagen den uppmärksamheten att underställa frågan Riksdagens pröfning, och då Kongl. Maj:ts framställning kan bifallas utan anvisande af nytt eller höjning af redan beviljad anslag, så anser jag för min del mindre lämpligt och icke ens Riksdagen rätt värdigt att vägra bifall till en så blygsam framställning som den förevarande. Jag kan icke heller finna, att man genom bifall skulle skapa något vådligt prejudikat. Det är visserligen sant, att många väganläggningar vid utförandet kosta mer än hvad beräknadt varit, men det följer alldeles icke deraf, att i alla sådana fall göras underdåniga ansökningar om ökade anslag, än mindre att Kongl. Maj:t skall finna alla sådana ansökningar förtjenta att bifallas. I hvarje fall har ju Riksdagen i sin hand att afslå sådana framställningar. På grund af hvad jag sålunda yttrat får jag yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Herr Cederberg: Då jag reserverat mig mot utskottets betänkande i förevarande punkt, är det känt, att jag önskar bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Skälen härför har jag anfört i min reservation, hvarjente jag ber att få återopa dem, som anförts af den siste ärade talaren.

Hvad särskildt den omständigheten beträffar, att arbetsdirektionen afslutat ett kontrakt angående användande af det erhållna anslaget, deri det heter, att direktionen åtog sig att fullborda arbetet i öfverensstämmelse med fastställd plan, utan att anspråk på ytterligare bidrag af allmänna medel vidare kunde väckas, så kan väl detta ej gerna betyda annat än att, om anslaget öfverskredes, skulle direktionen icke hafva någon juridisk rätt att af staten begära ytterligare anslag. Detta har heller icke någon påstått att den skulle hafva. Men därför att dessa ord råkat stå i kontraktet, kan väl icke direktionen anses hindrad att begära och Kongl. Maj:t eller Riksdagen att bevilja högre bidrag.

Man har äfven talat om att det vore så många andra arbeten, der anslaget öfverskridits, utan att arbetets ledare därför begärt förhöjdt anslag, och därför, om ifrågavarande anslag beviljades, detta skulle kunna blifva ett prejudikat, hvilket skulle kunna gifva anledning till framställande af dylika anspråk äfven hos andra. Jag ber härvid att få erinra, att hufvudskälet, hvarför anslaget öfverskridits, varit det, att direktionen lemnat en helt annan och mycket bättre arbetsprodukt än som beräknats, under det att i de fall, som anfördes i statsutskottet, kostnadsförslaget öfverskridits utan att en sådan bättre arbetsprodukt presterats. Detta är enligt min tanke en skilnad, tillräckligt stor att be-



rättiga en begäran om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i förevärande fall.

Herr Tamm, Hugo: De hufvudsakligaste skälen, hvarför statsutskottet afstyrkt Kongl. Maj:ts proposition, hafva redan framlagts af grefve Sparre, som äfven betonat faran af det prejudikat, som här vid lagonekligen skulle komma att lemnas. De af herrarne, som hafva någon erfarenhet angående väganläggningar, veta mer än väl, huru ofta dervid kostnadsförslaget öferskrides, och att under sådana förhållanden Riksdagen skulle i ett särskildt fall medgifva, att man finge tillbaka en andel af det belopp, hvarmed arbetskostnaderna öferskridit kostnadsförslaget, tror jag för min del icke skulle vara klokt.

Såsom hufvudskäl för bifall har både af den förste och den siste talaren anförts, att den lemnade arbetsprodukten skulle vara så mycket bättre än som ursprungligen betingats, ja, så god, att, såsom det står i arbetsdirektionens framställning, man till och med skulle kunna på den nya vägen anlägga en spårväg. Men här af följer icke, att staten skall bidraga till att lägga vägar så plana som helst. Statens skyldighet går visserligen icke längre, än att vägarne blifva fullt farbara såsom landsvägar, och den omständigheten, att en arbetsdirektion egenmäktigt sträckt vägförbättringen längre, synes mig icke vara anledning att göra ett nytt tillskott från statens sida påkalladt.

Vidare har yttrats, att det skulle vara ett väl hårdt straff för denna direktion, om den skulle få stanna i ansvarighet för den ökade kostnaden. Men hvem har i andra liknande fall fått stanna därför? Förmodligen de, som valt direktionen, de väghållningsskyldige, hvilka väl ock få anses hafva velat de förändringar i arbetsplanen, som direktionen gjort. Så har det gått till i andra fall, och jag kan ej se, hvarför det ej skulle göra det äfven i detta, så vidt direktionen har de enskilde väghållningsskyldige eller kommunerna bakom sig.

Jag vill äfven till sist upptaga den anmärkningen, att statsutskottet blott af formella skäl gjort detta afslagsyrkande, men äfven om så vore, får man väl icke vara huru slapp som helst i ett fall, der en direktion fullt medvetet inlåtit sig på ett alldeles nytt och dyrare företag, såsom framgår af dess eget yttrande, att t. ex. för broar utlagts "3,150 kronor i st. för 129,60 kronor; 5,280 kronor till grusanskaffning, 1,220,78 till arbetsredskap, 1,899,96 till jordlösen, 973,49 till extra dikning etc., hvilka utgifter varit obehöfliga, om den ursprungliga planen kunnat följas." Jag hemställer, om Riksdagen skulle göra rätt i att lägga hyende under tidens fallenhet att vilja sätta sig öfver en form, eller om icke den fast mer bör hålla på, att hvem, som begär ett anslag, också iakttager de ingalunda svåra former, som för dess erhallande äro fastställda.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman: Det är alldeles obestridligt, att så väl den siste ärade talaren som utskottets majoritet hafva den juridiska rätten på sin sida, då de säga, att direktionen, som skött arbetet, får svara för de ökade utgifterna därför eller ock de väghållningsskyldige, som

*Ifrågasatt statsbidrag till omläggningar å landsvägar mellan Norrköping och Söderköping.*  
(Forts.)

stå bakom direktionen. Frågan har dock icke blifvit bragt under Riksdagens behandling under denna form, att de väghållningsskyldige eller arbetsdirektionen skulle hafva juridisk rätt att få ersättning, utan frågan föreligger i den formen, huru vida det är med billighet öfverensstämmande, att de väghållningsskyldige eller direktionen få betala de ökade omkostnaderna, då de åstadkommit ett arbete, som, om det från början blifvit i den nu utförda formen pröfvadt af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, ovilkorligen, åtminstone enligt min åsigt, skulle medfört beviljande af ökad anslag till denna utgift. Jag får för min del säga, att under sådana förhållanden tror jag, att Riksdagen bör fästa det afseende vid Kongl. Maj:ts proposition och vid den billiga framställning, som af de väghållningsskyldige här gjorts, att Riksdagen medgifver dem denna ökade ersättning. Detta skulle väl icke heller kunna blifva något prejudikat af den betydelse, att Riksdagen vid framdeles inträffande förhållanden, der ett arbete kostat mer än från början beräknats, skulle finna sig nödsakad att, äfven der arbetet utförts efter den första planen och således icke de ökade kostnaderna medfört någon förbättring, ersätta denna ökning.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å utskottets förslag.

Herr Casparsson: Jag vill på intet sätt uttala något klander mot statsutskottet, därför att detsamma afstyrkt förevarande kongl. proposition. Statsutskottet har fruktat för att skapa ett prejudikat i detta hänseende; men der statsutskottets skyldighet slutar, der vidtager Riksdagens rätt, och Riksdagen bör i min tanke i detta fall mera se på billighetens än på den stränga rättens kraf. Alla myndigheter, som uttalat sig i detta ämne, hafva tillstyrkt den kongl. propositionen. Konungens befallningshafvande i Östergötlands län samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hafva ock upplyst och konstaterat, att arbetet utförts mycket bättre och ändamålsenligare än man från början afsett. Samtliga kostnaderna för arbetet uppgå till 30,239 kronor 37 öre, under det direktionen uppburit blott 6,540 kronor, så att äfven om dessa 7,000 kronor beviljas, så skulle sammanlagda beloppet, som direktionen finge uppbära, 13,540 kronor, således blifva mindre än hälften af hvad företaget i sin helhet kostat. Under sådana förhållanden tyckas mig här alla skäl föreligga för att, om jag får så säga, låta nåd gå för rätt. Jag är fullt öfvertygad, att om icke Kongl. Maj:t framlagt denna fråga för Riksdagen, utan lemnat dessa 7,000 kronor af det åt Kongl. Maj:t anvisade anslaget till vägars anläggning och förbättring, skulle ingen deremot yttrat ett ord. När nu emellertid Kongl. Maj:t visat Riksdagen den grannlagenheten att för densamma framlägga frågan, anser jag Riksdagen icke kunna göra annat än bifalla Kongl. Maj:ts proposition, ty det vore efter min uppfattning orätt att afslå denna framställning, därför att arbetet blifvit utfördt vida bättre och ändamålsenligare än från början afsetts.

Jag får af dessa skäl anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Beijer: Då detta arbete utförts under den tid jag var chef för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, anser jag mig skyldig att i frågan yttra några ord. Jag förenar mig helt och hållet med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Genom ifrågavarande arbete har erhållits en vida fördelaktigare väg än den, som den ursprungliga planen afsåg. Hade det nu inträffat, att kostnadsförslaget öfverskridits, men vägen icke blifvit förbättrad, då hade det icke kunnat komma i fråga att begära ytterligare anslag, om icke aldeles särskilda omständigheter talat därför. Nu har deremot landet fått en mycket bättre väg än den, som det ursprungliga förslaget afsåg, men de för det ursprungliga förslaget beräknade kostnaderna hafva derigenom också blifvit betydligt öfverskridna. Att, som en föregående talare visat, oförmligheter vid detta arbetsföretag blifvit begångna, kan jag icke betrida, men jag tror icke att dessa äro af den betydelse, att ej Riksdagen därför kan bifalla Kongl. Maj:ts proposition om ökad anslag, till hvilken jag därför får anhålla om bifall.

*Ifrågasatt statsbidrag till omläggningar å landsvägen mellan Norrköping och Söderköping.*  
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, som öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på förevarande punkt yrkats dels bifall till hvad utskottet deri hemställt, dels, af grefve *De la Gardie*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedermera gjorde herr vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på antagande af grefve *De la Gardies* förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Grefve *Sparre* m. fl. begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller 2 punkten i statsutskottets utlåtande n:o 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och bifalles Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—46;

Nej—43.

*3 punkten.*

Bifölles.

*Ifrågasatt  
anslag till  
en kanalled  
mellan  
Helgasjön  
och Innaren.*

*4 punkten.*

Herr Stephens: Statsutskottet har såsom skäl för sitt afstyrkande af ifrågavarande motion framhållit, att det vore endast sällan Riksdagen ansåge sig böra utan framställning af Kongl. Maj:t bevilja anslag till allmänna arbeten af större omfattning, och att utskottet i förevarande fall ansåge sig ej ega anledning föreslå Riksdagen att afvika från denna regel; att något bolag för företagets utförande ännu ej vore bildadt; att i flere viktiga hänseenden saknades vederbörlig utredning, ej mindre om möjligheten att åstadkomma hvad utöfver det begärda statsbidraget skulle till ändamålet erfordras, än äfven om den närmare beskaffenheten af det gagn, som företaget skulle kunna för det allmänna medföra; och att härtill komme, att i vissa delar fråga här vore om ett hos oss ännu opröfvadt kommunikationsmedel, om hvars tekniska beskaffenhet yttrande af vederbörlig emhetsmyndighet ej ännu afgifvits. Sedan statsutskottets utlåtande rörande ifrågavarande motion afgafs, har emellertid Östra Värend's kanalaktiebolag blifvit bildadt och har nämnda bolag ingått till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, det täcktes Kongl. Maj:t hos Riksdagen framställa proposition om ett statsanslag till två tredjedelar af kostnaden för den uti ifrågavarande motion omförmälda kanalaneläggning. Detta anslag har äfven af Konungens befallningshafvande i Kronobergs län hos Kongl. Maj:t förordats. Till följd häraf har Kongl. Maj:t infördrat väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande i frågan och har nämnda styrelse i underdånig skrifvelse den 23 innevarande februari till Kongl. Maj:t tillstyrkt förslaget samt förklarat, att några tekniska svårigheter icke förefunnes, som skulle kunna hinderligt inverka på arbetets utförande i enlighet med den föreslagna planen.

På grund af hvad jag här anfört och till följd af den stora vikt, som detta förslag har för Kronobergs län, anhåller jag, att frågan måtte få återremitteras till statsutskottet i afvaktan på den troligen från Kongl. Maj:t till Riksdagen inkommande framställning i ämnet.

Grefve Sparre: Den föregående talaren har meddelat kammaren, att, sedan utskottet afgifvit sitt betänkande, åtskilliga af de brister utskottet påpekat blifvit afhjelpade. Ett kanalbolag har bildats, framställning har gjorts till Kongl. Maj:t, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lär hafva afgifvit yttrande i frågan. På grund häraf önskade talaren, att kammaren måtte behaga återremittera frågan till utskottet i afvaktan på en möjligen blifvande kongl. proposition.

Jag ber härvid att få fästa uppmärksamheten derpå, att det icke tyckes vara en allt för stor fordran, att, när en motion väckes, frågan är vederbörligen förberedd. Om man gör framställning om anslag till en ganska stor kommunikationsled som denna, bör väl åtminstone frågan, då omkring sex veckor derefter framställningen före-

kommer till behandling inom utskottet, vara i det skick, att man kan få säkert svar på frågorna: Finnes något intresse för företaget? Är något bolag bildadt? Är teckning gjord? Är planen sådan, att den är lämplig för våra förhållanden? Är företaget verkligen af behofvet påkalladt? Är allt väl bestäldt, om, när frågan kommer före i Riksdagen, man hör meddelas, att nu hafva flera af anmärkta bristerna blifvit fyllda? Jag tror det ej.

Utskottet har fäst sig vid frågans ouredda skick och har icke yttrat sig om sjelfva saken, ty dertill har utskottet saknat allt skäl med den ringa utredning frågan haft. Jag hemställer, om utskottet kunnat göra annat och om det icke är lämpligast att bifalla utskottets hemställan. Derigenom kommer visserligen något dröjsmål med frågans lösning att orsakas, men frågan kan utan olägenhet hvila till nästa riksdag, hvilken efter en noggrannare utredning kan fatta ett moget beslut i densamma.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr vice talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare derpå att punkten skulle till utskottet återförvisas; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

5 och 6 punkterna.

Biföllos.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 24 och 28 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion om ändring af § 11 i ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter.

Herr Forssell, Otto: Lagutskottet har till stöd för sitt förslag till en början anført, att, då denna lag angående ansvarighet för statsrådets ledamöter behöfver omarbetas i sin helhet, det icke torde vara mödan värdt att vidtaga en särskild ändring i denna enda paragraf, utan vänta till dess hela förordningen blifver på en gång omarbetad.

Som bekant är, innefattar denna lag två skilda delar; den ena bestämmer straff för brottsligt förfarande af statsrådsledamot, så göra §§ 1—5 och 7—10, och denna del sammanhänger med 106 § regeringsformen och de i regeringsformen stadgade föreskrifter om riksrätt såsom domstol i ty fall.

Då jag för omkring tio år sedan enligt grundlagens bud blef sjelfskrifven ledamot af denna riksrätt, var det min pligt att söka utforska och närmare undersöka denna lag och att jemväl söka taga reda på den anledning, hvarför lagen blifvit nedskrifven, samt de grunder, hvarpå den hvilade. Detta föreföll mig så mycket mera nödvändigt, som hela lagen stötte mig för hufvudet. Man måste tänka

*Ifrågasatt  
anslag till  
en kanalled  
mellan  
Helgasjön  
och Innaren.  
(Forts.)*

*Ifrågasatt  
ändring af  
§ 11 i ansva-  
righetslagen  
för stats-  
rådets leda-  
möter.*

*Ifrågasatt  
ändring af  
§ 11 i ansva-  
righetslagen  
för stats-  
rådets leda-  
möter.  
(Forts.)*

sig in i de förhållanden, som existerade före 1809 och under det adertonde seklets politiska ställning, för att fatta, huru det varit möjligt, att en sådan lag kunnat sammanskrivas. 1809 års män hade ännu i friskt minne den samling af riksråd under den så kallade frihetstiden, som för en lumpen penning sålde medborgares lif och blod till främmande magter. Det var med kännedom derom, som en så drakonisk lag utarbetades. Vi veta ock, att sedan den tiden har denna lag på försök blifvit återopad en och annan gång, men den har såsom ett förrostadt svärd aldrig kunnat göra sig gällande. Den är en antiqvität från forntiden och, jag vågar gå så långt, den är en skamfläck på vår samhällsförfattning, ty den förutsätter såsom vilkor för sin tillvaro icke blott möjligheten utan jemväl sannolikheten deraf, att under det nittonde seklet samvetslösa och äreförgättna personer skulle kunna få insteg i Konungens råd. Den liknar dessa gamla ruiner, som man får skåda utefter Rehn, minnen från forna röfvare-tider, som ingen nu tänker på att förbättra för att användas till samma ändamål. Lika så är, efter mitt förmenande, förhållandet med denna lag, för så vidt den afser straff för statsrådets ledamöter. Den är föråldrad, och det är icke tänkbart, att någon omarbetning deraf kan komma i fråga. Den är utdömd, och allt, som dervid är att göra, är att stryka ut den. Således kan jag icke godkänna utskottets skäl, då det anser det troligt och möjligt, att en omarbetning af denna lag skall kunna ifrågakomma. Derpå får man vänta i evighet. Nu skulle utskottet kunna svara, att om hela lagen skall afskaffas, så är det så mycket mindre skäl att ändra en paragraf deri. Ja, men skall den afskaffas, då skola ock 106 och 107 §§ regeringsformen samt föreskrifterna om riksrätt, för så vidt de afse statsrådets ledamöter, äfvensom bestämmelserna i regeringsformen och riksdagsordningen om konstitutionsutskottet också omarbetas, och det dröjer länge innan det inträffar. Under tiden kunna ganska betänkliga konflikter uppkomma, om 11 § i ansvarighetslagen får bibehålla sin nuvarande stilisering.

Öfvergå vi nu till andra afdelningen af ansvarighetslagen, eller den, som omnämnes i dess 6 § och i sammanhang dermed i 107 § regeringsformen, så innefatta dessa stadganden en rättighet för Riksdagen att framställa ett misstroendevotum mot regeringen, samt innehålla föreskrifter och vilkor, huru och på hvad sätt ett sådant votum skall komma till stånd. Det är nogsamnt kändt, att i hvarje konstitutionellt samhälle nationens ombud hafva rättighet att framställa sådana misstroendevota, och derom är intet tvifvel, men der har också varit en grundsats, att ett sådant misstroendevotum icke kan få framställas i någon annan församling, än en folkvald. Så i England, så i Italien. Det är endast underhuset, som har rättighet att framställa ett sådant misstroendevotum. Nu skulle det icke vara tänkbart och möjligt för en fördelad representation, sådan som vår Riksdag var före 1866, att åvägabringa ett sådant misstroendevotum utan att regelbindas genom ett konstitutionsutskott, men derigenom är ock Riksdagen sjelf bunden af en förmyndare i fråga om framställandet af ett sådant votum. Det var icke möjligt, att fyra stånd kunde förena sig om ett samstämmigt

beslut i en sådan fråga. Denna fyrdelning är nu emellertid afskaffad. Nu är Riksdagen tvådelad, och hela föreskriften om konstitutionsutskottet, 107 § och 6 § äro, så vidt jag förstår, alldeles öfverflödiga och föräldrade. Man behöfver blott i riksdagsordningen regelbinda rättigheten att framställa misstroendevotum så, att det skall ske samtidigt i båda kamrarna, och i så fall blifva dessa paragrafer och konstitutionsutskottets funktion öfverflödiga, emedan de äro föräldrade och icke passa vår tid.

Jag tror således icke, att i någotdera fallet någon omarbetning af denna lag kan komma i fråga.

Öfvergår jag till det andra skälet, som utskottet har anfört och hvilket går ut derpå, att konstitutionsutskottet skulle hafva genom sitt beslut vid maj-riksdagen 1887 i afseende på statsrådsprotokollens granskning följt den i motionen uttalade grundsats, hvilket förfarande ock af Riksdagen godkändts, så veta vi, att det var två konflikter inom representationen vid maj-riksdagen. Den ena gick ut derpå, att maj-riksdagen skulle anses såsom en fortsättning af den gamla riksdagen. I sådant fall skulle naturligtvis ovilkorligen konstitutionsutskottet hafva haft rätt, såsom en fortsättning af det förra konstitutionsutskottet, att upptaga till pröfning statsrådsprotokollen för tiden från och med 1886 till 1887 i januari. Den andra konflikten gick ut derpå, att efter som maj-riksdagen betraktades såsom en ny riksdag, och eftersom man valde nya utskott och medgaf motionstid, så skulle också deraf följa, att 11 § skulle strängeligen tillämpas, d. v. s. konstitutionsutskottet skulle icke vara berättigadt att ingå i granskning af statsrådsprotokollen för tiden intill januari månads början, och icke heller Riksdagen vara berättigad att upptaga frågan derom till pröfning. Vi veta också, att båda dessa åsichter sökte man förfäktat vid riksdagen. Den senare gick ut på, att talmännen icke skulle till pröfning upptaga konstitutionsutskottets förslag. Talmännen upptogo utskottets förslag, och det lades till handlingarna. Men man vet också, att om det parti inom Riksdagen, som då yrkade på en motsatt åsigt, hade vetat, att det utgjorde majoritet, och vidare, om samma parti hade varit förvissadt om, att dess åsigt skulle vinna bifall i konstitutionsutskottet, så skulle det satt frågan på sin spets, och det hade blifvit en konflikt emellan talmannen och konstitutionsutskottet, som medfört ett annat resultat, än nu blef fallet. Det är för att förekomma en dylikt konflikt, som jag framställt förevarande förslag om ändring och förklaring af 11 § ansvarighetslagen. Det sammanhänger med ett annat af mig framställt förslag, om ändring af 5 § regeringsformen, som hvilar på konstitutionsutskottets bord. Skulle man lemna bifall till motionen, så skulle man derigenom hafva fastslagit, att en sådan Riksdag, som majriksdagen, är en ny Riksdag, och att samma Riksdag är af 11 § oförhindrad att upptaga till pröfning och afgörande frågan om décharge för statsrådets ledamöter.

Det torde vid sådant förhållande ursäktas mig, då jag nu vågar yrka återremiss, på det lagutskottet måtte få tillfälle att taga frågan i ytterligare öfvervägande.

*Ifrågasatt  
ändring af  
§ 11 i ansvarighetslagen  
för stats-  
rådets ledamöter.  
(Forts.)*

*Ifrågasatt  
ändring af  
§ 11 i ansvars-  
righetslagen  
för stats-  
rådets leda-  
möter.  
(Forts.)*

Friherre Klinckowström: Jag har begärt ordet egentligen därför, att jag fann det besynnerligt, att ett så viktigt förslag till förändring af ansvarighetslagen har blifvit af lagutskottet afgjort utan att utskottet kommunicerat sig med konstitutionsutskottet, till hvilket ett dylikt förslag af motionären blifvit hänvisadt, afseende förändring af 107 § regeringsformen. Det är ju mycket gifvet, att den §, som i sitt sista moment just handlar om att "allt, hvad Riksdagen efter granskning godkänt eller lemnat oanmärkt, bör anses hafva vunnit décharge i afseende på det granskade, och ingen ny, till ansvarighet förbindande, granskning af ny Riksdag i samma mål vara tillåten", den sammanhänger på det närmaste med 11 § i ansvarighetslagen, om än den förra § har den större vikt, som alltid ett grundlagsbud har, framför en annan föreskrift af civillags natur. Mig tyckes, att de båda utskotten skulle hafva gemensamt behandlat denna fråga och der kommit till ett gemensamt slut. På sätt som nu skett kan icke utslaget blifva något annat, än det, till hvilket lagutskottet kommit. Men det förvånar mig endast, att lagutskottet ej nämnt något om detta nära sammanhang, som frågan har med 107 § regeringsformen.

Hvad sjelfva saken angår, så är motionärens förslag visserligen viktigt, men jag hoppas, att de tider skola vara mycket sällsynta och långt från hvarandra liggande, då en sådan lagförändring kan komma i fråga att verkställas, d. v. s. att vi skola få två ordinarie riksdagar på ett år, såsom, beklagligtvis enligt mångas mening, äfven har inträffat sistlidet år.

Men jag anser, att skall någon förändring ske rörande statsrådets ansvarsskyldighet inför Riksdagen, då bör denna förändring gå i en helt annan riktning, nemligen derhän, att Konungens rådgifvare blifva ansvarsskyldige för sina åtgärder med afseende å utanordnandet af statens medel. Detta är för närvarande icke möjligt att åstadkomma, ty, såsom känt är, afslutas statsverkets räkenskaper icke för det sista året före Riksdagens sammankallande, utan för året näst dertförut. För kort tid sedan var det för det tredje året näst före Riksdagens sammanträdande, som dessa räkenskaper voro utarbetade. Nu hafva vi dock kommit derhän genom den förra regeringens goda vilja, på grund af Riksdagens itererade framställningar, att vi hade 1886 års räkenskaper afslutade och af statsrevisorerna granskade, när Riksdagen sammanträdde den 16 januari detta år. Men det är ändå ett år för sent, ty de statsrådsprotokoll, som nu granskats af konstitutionsutskottet och med afseende hvarpå décharge lemnas af Riksdagen, dessa afse året 1887, och de räkenskaper, som afse samma år, komma icke före i statsutskottet förr än nästa år. Det är således omöjligt att kunna granska statsrådets åtgärder med afseende på statsmedlens utanordning. När de kunna granskas, d. v. s. nästa år, då hafva statsråden redan fått décharge för sina åtgärder enligt protokollen, och då kan icke åläggas dem någon vidare ansvarsskyldighet därför. Det oformliga häri skall jag bedja att få illustrera genom ett exempel. För många år sedan, då jag var tjänstgörande i landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition, förordnade Kongl. Maj:t i kommandoväg, genom en generalorder, att Kristianstad skulle upphöra att räknas



bland rikets fästningar. Nu får konstitutionsutskottet sig tillsända endast statsrådsprotokollen i statsrådet, och der fans icke detta kommandomål, emedan man för sådana har särskilda protokoll, som icke utlemnas annat än på särskild begäran i fråga om vissa uppgifna händelser. Konstitutionsutskottet och Riksdagen voro sålunda alldeles i ovetenhet om denna åtgärd. Sedermera skulle fästningsverken raseras, och det skedde under åtskilliga år för besparingar på fjärde hufvudtiteln. Der hade Kongl. Maj:t tillgångar till raseringen. Men slutligen räckte dessa besparingar ej längre, tomterna blefvo dyrare, och då kröp frågan fram i Riksdagen. Statsutskottet sade då: detta är en mycket oriktig åtgärd att lemna Riksdagen i ovetenhet om en sådan fråga, men den statsrådsledamot, som har tillstyrkt beslutet, är länge sedan afskedad och har erhållit décharge. Detta är blott ett exempel, jag skulle kunna anföra flere sådana. Derfor tog jag mig friheten vid 1884 års riksdag att framställa olägenheten deraf, att ingenting fans i 107 § regeringsformen och i följd deraf ej heller i 11 § ansvarighetslagen bestämdt rörande ansvar i sådana fall för Konungens rådgifvare, ehuru 65 § regeringsformen ganska bestämdt talar om, att de skola vara ansvarige för sådana åtgärder. Den säger nemligen, att statsmedlen "må icke annorlunda användas, än fastställt blifvit; varande statsrådets ledamöter ansvarige, om de låta afvikelse derifrån ega rum, utan att till protokollet föreställning deremot göra samt anföra hvad Riksdagen i denna del förordnat." På grund af mina motiv, der jag visade oförenligheten af déchargebetänkandet med medelsutanordningen, emedan då för tiden räkenskaperna blifvit afslutade endast för det tredje året derförut, föreslog jag följande förändring af 107 § regeringsformen, sista momentet, att, med bibehållande af dess ordalydelse i öfrigt, efter ordet "tillåten" skulle tilläggas: "utom hvad angår det ansvar, statsrådets ledamöter enligt §§ 64 och 65 regeringsformen äro underkastade och hvarå åtal må ega rum vid den riksdag, som erhållit behörig del af senaste af Riksdagens revisorer granskade statsverkets räkenskaper."

Genom inskjutande i 107 § af ett sådant tillägg skulle en blifvande Riksdag få rättighet att anklaga statsrådets ledamöter för deras åtgärder med anordningen af rikets medel, men om icke ett sådant tillägg göres, så är hela statsrådets ansvarsskyldighet för utanordningen af statens medel en illusion, som är mycket att beklaga.

Jag har intet yrkande att göra.

Herr Sjöcrona: I likhet med lagutskottet anhåller jag att först få erinra derom, att vid 1875 års riksdag väcktes förslag om omarbetning af hela ansvarighetslagen för att bringa densamma till öfverensstämmelse med då under tidernas lopp verkställda ändringar i grundlagarne och med den 1864 antagna nya strafflagen. Dåvarande lagutskottet afgaf ett förslag till ny ansvarighetslag, men detta förslag föll, såsom herrarne veta, till följd af olika beslut i kamrarne. Mot förslaget framställdes åtskilliga anmärkningar, men i ett afseende förekom ingen anmärkning, nemligen deremot att lagutskottet ur sitt förslag hade uteslutit hvarje bestämmelse af innehåll motsvarande nu-

*Ifrågasatt  
ändring af  
§ 11 i ansvarighetslagen  
för stats-  
rådets ledamöter.  
(Forts.)*

*Ifrågasatt  
ändring af  
§ 11 i ansvars-  
righetslagen  
för stats-  
rådets leda-  
möter.  
(Forts.)*

varande § 11. Utskottets betänkande innehöll icke något motiv för denna åtgärd, men det får väl antagas, att utskottet ansett, att hvad angår den, om jag så får kalla det, politiska ansvarigheten för statsrådets ledamöter — ett ämne som ju helt och hållet hör till grundlagarne — så innehåller 105 § och slutet af 107 § regeringsformen, enligt dessas nuvarande ordalydelse, erforderliga bestämmelser, och att utskottet i öfrigt ansåg, att frågan om preskription af åtal mot statsrådets ledamöter för verkliga förseelser i embetet borde bedömas enligt de allmänna grunder, som äro stadgade i 5 kap. 18 § strafflagen. En sådan uppfattning synes mig hafva ganska goda grunder för sig, och om så är, så skulle man ju äfven nu kunna med skäl ifrågasätta, huruvida icke hela den ifrågavarande 11 § borde strykas. I hvarje fall är väl denna § mycket otillfredsställande. Den stadgar allmän och fullständig preskription, så snart statsrådsprotokoll blifvit af konstitutionsutskottet utan anmärkning granskade, och detta utan någon som helst hänsyn till beskaffenheten af de förseelser, som möjligen kunna föreligga. Derigenom skulle kunna inträffa, att om ett med parthänsyn sammansatt utskott, som ville skydda regeringen, lemnar utan anmärkning huru allvarsamma förseelser som helst, så skulle allt kriminellt ansvar för dem hafva förfallit. Vid sådant förhållande lär man påståendet, att ifrågavarande 11 §:s innehåll är otillfredsställande, icke gerna kunna bestridas. Denna § bör således få ett helt annat innehåll, än hvad den har, om den skall kvarstå. Men på en undersökning af detta viktiga och grannliga ämne har det nuvarande lagutskottet uppenbarligen icke haft någon anledning att inlåta sig till följd af den här föreliggande motionen, som endast föreslår ett tillägg till paragrafen, med bibehållande i öfrigt af dess innehåll, ett tillägg, som endast är afsedt att förekomma en förment oegentlighet. Och då utskottet icke kunnat ingå på en sådan undersökning, har utskottet ansett lämpligare att den 78 år gamla lagbestämmelsen finge, ehuru otillfredsställande, lemnas ovidrörd, än att genom antagande af ny lydelse med bibehållande af hufvudsakliga innehållet oförändradt skulle gifvas ett slags helgd åt detta innehålls riktighet. Detta oaktadt hade utskottet naturligtvis bort förorda ett tillägg uti antydda syftet, om ett sådant varit af oundgängligt behof påkalladt. Detta beror, såsom motionären redan i sitt anförande nämnt, af en fråga, som vid majriksdagen var föremål för ganska skarpa meningsbrytningar, särskildt inom denna kammare, frågan om, huruvida den efter upplösning af en lagtima Riksdag å nyo sammanträdande Riksdagen är en fortsättning af den förra eller en fullständigt ny Riksdag. Är den en fortsättning, så att båda sammanträdena tillsammans utgöra *en* lagtima Riksdag, så är uppenbarligen det föreslagna tillägget alldeles öfverflödigt. Skulle man åter antaga ett sådant tillägg, som motionären föreslagit, så skulle man, såsom han äfven i sitt anförande påpekat, derigenom fastslå, att det senare sammanträdet är en ny Riksdag. Men på denna fråga har lagutskottet af lätt insedda skäl icke velat inlåta sig, helst frågan icke egentligen hör under lagutskottets befogenhet, utan ankommer på ett helt annat utskotts pröfning. Konstitutionsutskottet granskade, såsom vi veta, vid majriksdagen alla protokoll för tiden före den 15 januari

1887 och derom fans icke någon meningsskiljaktighet inom detta utskott. Den enda meningsskiljaktigheten inom detsamma gälde, huruvida utskottet borde granska äfven protokollen från den 15 januari till den 2 maj. Som vi veta, granskade utskottet äfven de sistnämnda protokollen, och utskottet omfattade således i denna fråga den åsigten, att det var, så att säga, ett blandadt förhållande, att den senare Riksdagen i visst hänseende borde betraktas såsom en fortsättning och i visst hänseende såsom en ny, men rörande frågan, huruvida statsrådsprotokollen för tiden före den 15 januari 1887 borde granskas, rådde, som jag redan erinrat, ingen meningsskiljaktighet, och Riksdagen godkände utskottets uppfattning.

Under sådant förhållande synes det föreslagna tillägget vara obehöfligt, och jag kan icke tro, att någon konstitutionel konflikt skall kunna uppkomma, ty jag är öfvertygad, att Riksdagen i ett sådant fall som detta skall böja sig för en redan antagen konstitutionel praxis. På grund häraf och då jag icke kan finna, att en återremiss tjänar till någonting, anhåller jag att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Unger, Magnus: Herr vice talman, mine herrar! Äfven jag tillstyrker bifall till lagutskottets ifrågavarande betänkande och yrkar alltså, det herr Forsells motion om tillägg till 11 § ansvarighetslagen ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, men jag anhåller vördsamt få i kammarens protokoll antecknad, att jag gör det, icke på de af lagutskottet och nu af utskottets ordförande anförda skäl, utan jag gör det på den grund, att enligt gällande grundlagar icke kan förekomma mera än en lagtima Riksdag årligen, äfven om lagtima Riksdag varder af Kongl. Maj:t upplöst, och att vid sådant förhållande icke förefinnes någon skälig anledning att till 11 § ansvarighetslagen foga det af motionären föreslagna tillägg.

Vidkommande derefter den konflikt, som, enligt herr Forsells uppgift, skulle vid s. k. maj-riksdagen hafva i konstitutionsutskottet förekommit i fråga om utskottets befogenhet att då granska statsrådsprotokollen före den 15 januari 1887 och att i anledning deraf framställa anmärkningar, torde det tillåtas mig få upplysa, att i det hänseendet icke förekom någon annan konflikt, än att den dåvarande utskottsmajoriteten, som förmenade att maj-riksdagen vore *ny* Riksdag, kom i konflikt med konsekvenserna af denna sin åsigt och, *utan hinder af desamma*, ansåg utskottet behörigt att granska 1886 års statsrådsprotokoll, hvadan och då minoriteten i utskottet, till följd af sin åsigt att maj-riksdagen vore *fortsatt* lagtima Riksdag, fann 1886 års statsrådsprotokoll lagligen vara underkastade utskottets granskning, utskottets beslut derom, såsom herr Sjöcrona emot herr Forssell rätteligen anmärkt, var enhälligt.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet deri hemställt skulle godkännas, dels att utlåtandet skulle till utskottet återförvisas.

*Ifrågasatt  
ändring af  
§ 11 i ansvarighetslagen  
för statsråds-  
rådets ledamöter.  
(Forts.)*

Sedermåra gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af utskottets hemställan vara med öfvervägaade ja besvarad.

---

Föredrogs å nyo och godkändes lagutskottets den 24 och 28 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 20, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 2 § utsökningslagen; samt

n:o 21, i anledning af väckt motion om upphäfvande af gällande lagbestämmelser i fråga om morgongåfva.

---

Föredrogs å nyo och bifölls bevillningsutskottets den 25 och 28 i denna månad bordlagda betänkande n:o 2, angående vilkoren för tillverkning af bränvin.

---

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran, lagutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 22—25.

*Angående  
tiondefrihet  
för Höganäs  
stenkolsverk.*

Grefve Strömfelt, som nu på begäran erhöU ordet, yttrade: Jag har under tre kammarens sammanträden väntat, att ordföranden för Höganäs stenkolsverk skulle enligt meddelande till mig uppträda med några upplysningar angående den fråga, som var föremål för mitt anförande den 18 denna månad, men jag har väntat förgäfvcs. Emellertid kan jag icke nu, med anledning af frågans förestående behandling inom utskottet, vänta längre med att ytterligare andraga några förhållanden. Jag anhåller att få belysa frågan från en annan ännu icke berörd sida, nemligen verkets ställning till öfriga stenkolsverk och åtskilliga andra innehafvare af inmutade stenkolsfält.

För de svenska stenkolsverken gälla tre olika slag af rättsvilkor, och de kunna således indelas i tre kategorier. Den första är skyddad af privilegier, och det finnes blott ett enda dithörande verk, nemligen Höganäs. Den andra kategorien innefattar alla de verk, som arbeta på grund af "inmutning" efter 1855 års grufvestadga, sedermera hänvisade till 1884 års grufvestadga, "i tillämpliga delar", såsom det heter, och till ett kapitel af 1886 års stenkolsstadga. Dessa verk äro Billesholms grufva, som eges af Vallåkra bolag, och Bjufs grufva, tillhörig Kropps bolag, samt åtskilliga andra innehafvare af inmutade kolfält. Till den tredje kategorien slutligen höra de verk, som komma att anläggas efter 1886 års stenkolsstadga; för närvarande intet verk.

Jag skall nu uppdraga en parallel mellan dessa verk med afseende på de olika dem betungande vilkor, hvarunder de arbeta. Jag kommer då först till de olika sätten att förvärfva arbetsfält.

Oberäknadt de stora utgifter för egna vidtomfattande undersökningsarbeten, som äro ett nödtvång för alla bolag, har Vallåkra bolag betalt, enligt nyss enhållen uppgift, 1,500,000 kronor för förvärfvande eller köp af förut inmutade kolfält. Kropps bolag har betalat 670,000 kronor för sina fält. Öfriga innehafvare af kolfält hafva betalt i förhållande derefter. Dessa betydande kapital hafva antingen utgått från af aktiekapitalet inflytande summor och hafva då ökat dessa aktiekapital eller också hafva de åstadkommit på grund af motsvarande lån, som då måst förräntas och amorteras. Här måste beaktas, att dessa köpesummor till en stor del representera *godtgörelse till säljarne för tidigare verkställda utgifter* för undersökningar, borringar och kostsamma försvarsarbeten m. m., utgifter så stora, att, såsom känt är, säljarne slutligen gjort konkurs. Alla dessa utgifter har Höganäs stenkolsverk undgått *på grund af sina privilegier*, till följd af hvilka *verket tilldelats kolfält utan inmutning* med densamma åtföljande kostsamma försvarsarbeten m. m. Den industri intager odisputabelt den starkaste ställningen, som kan arbeta med minsta aktie- och förlagskapital. Höganäsverkets nuvarande aktiekapital utgör, om jag minnes rätt, 900,000 kronor, icke öfver 1,000,000. Vallåkra bolags aktiekapital 2,122,500 kronor och Kropps 2,000,000. De båda senare bolagen innehafva likväl endast ett obetydligt arbetsfält gent emot Höganäsbolaget. Höganäs har således redan från början intagit en öfverlägsen undantagsställning till alla öfriga innehafvare af kolfält.

Såsom bekant åligger det alla inmutare eller innehafvare af inmutade fält att årligen utgöra "försvarsarbete", för att dermed försvara sina inmutade fyndigheter. Höganäs har *genom sina privilegier* fått ett enda utmål, nemligen Luggude och Rönnebergs härad, så stort, att det mäter många kvadratmil, under det att för hvarje annan innehafvare af kolfält utmålet utgör endast  $25\frac{5}{7}$  tunnland. På hvarje utmål skall utgöras försvarsarbete. Herrarne kunna då lätt finna, hvilken skilnad här föreligger mellan öfriga innehafvare af stenkolsverk och Höganäsbolaget. Vallåkra bolag har för sådana, alldeles värdelösa försvarsarbeten på utmålen, enligt uppgift från disponenten, under de senaste 14 åren, från och med 1874—1887, således den allra sista tiden, utbetalt omkring 128,000 kronor, d. v. s. i medeltal pr år öfver 9,000 kronor. Hvad Kropps bolag utbetalt, kan jag icke bestämdt meddela, emedan jag här saknar tillgång till handlingarna, men det har "sönat" dyrt inköpta fält för att undgå denna kostnad. Alla andra innehafvare af stenkolsfält, som icke bearbetas, måste underkasta sig liknande försvarsarbeten och hafva stora utgifter derför. Äfven alla dessa stora utgifter undgår Höganäsbolaget *på grund af sina privilegier*, som tilldelat verket nästan hela den stenkolsförande formationen till *ett utmål*, som försvaras genom arbete i sjelfva grufvan.

Alla inmutningsrätten åtföljande kostnader, såsom för utmålsläggning, kartors anskaffande, hvilostånd m. m., trycka så tungt de öfriga arbetande verken och innehafvarne af kolfält i Sverige, att t. ex. enligt ett meddelande, som jag nyss erhållit från disponenten vid Vallåkra, detta bolag fått utbetala omkring 8,000 kronor under de senare

*Angående  
tiondefrihet  
för Höganäs  
stenkolsverk.  
(Forts.)*

Angående  
tiondefrihet  
för Höganäs  
stenkolsverk.  
(Forts.)

åren för inmutningsprocesser gent emot jordegare. Kropps bolag fick för ett par år sedan betala 840 kronor för en enda hviloståndsresolution.

Den tredje kategorien af stenkolsverk, d. v. s. de möjligen uppkommande verken, äro också underkastade stora utgifter för rättigheten att arbeta, ty enligt den år 1886 antagna stenkolsstadgan skall hvarje svensk medborgare, som, utan att hafva inmutningsrätt, vill bearbeta ett kolfält, hos Kongl. Maj:t begära tillstånd dertill, och då först för rätt att undersöka det tillämnade arbetsfältet deponera 2,000 kronor och sedan, innan grufarbetet får börja, hos länsstyrelsen ytterligare deponera 50 kronor pr hektar till säkerhet för jordegaren. Detta gör, på ett fält af 1,600 hektar icke mindre än 80,000 kronor. Alla dessa utgifter undgår Höganäsbolaget *på grund af sina privilegier*, enär verket hvarken är beroende af inmutnings- eller koncessionsrätt.

Slutligen komma afgifter till jordegaren för fyndigheten. Dessa drabba en del innehafvare af inmutade kolfält och nu arbetande verk äfvensom alla innehafvare af enligt 1886 års stadga koncessionerade gruffält. Vallåkra bolag skall sålunda betala till jordegarna i södra Vram 1 öre per uppfordrad tunna och 2½ öre till jordegarna i Boserup.

Ett kolfält, innehållande mellan 5 och 600 tunnland, har icke af de nu arbetande bolagen, oaktadt erbjudande, kunnat inköpas till bearbetning, därför att vid utmåsläggningen jordegarna förbehållit sig så stora afgifter för hvarje uppfordrad tunna stenkol, att det under nuvarande förhållanden icke bär sig för någon att inköpa och bearbeta detta fält. Bearbetare af fält, koncessioneradt enligt 1886 års grufvestadga, skall utbetala till jordegaren värdet af  $\frac{1}{75}$  af all upptagen fyndighet, således både stenkol och elffast lera. Alla dessa afgifter undgår Höganäsbolaget *på grund af sina privilegier*, senast af mig visadt genom utdrag ur en af högsta domstolen gifven dom, der andra stämningpunkten bland annat rörde ersättning till jordegaren.

Det är således mycket dryga afgifter, som Höganäsbolaget undgår, men som tungt drabba alla andra bearbetare af stenkolsfyndigheter. Denna olikställighet utjemnas visserligen icke derigenom, att Höganäsverket bibehålles vid sin bergverkstionde, men den skulle ännu mera förstoras, och i *väsentlig* grad förstoras, om tiondeafgiften afskrefves och privilegierna ändock bibehölles. För min del tror jag, att så länge dessa privilegier kvarstå, intager Höganäsverket en bestämdt dominerande, numera obillig och fullkomligt omotiverad undantagsställning till alla andra bearbetare af stenkolsfyndigheter, och att verkets styrelse, oaktadt dess ordförandes bestridande af detta mitt påstående, varit och är fullt medveten om dessa privilegiers tillvaro, skall jag ytterligare till protokollet styrka.

På 1840-talet upptogo några mindre jordbrukare, jordegare m. fl. stenkol, såsom det ofta händer i Skåne, från dagen. De gräfdde ett eller annat spadtag och erhöilo stenkolsbitar. Då fattade och kungjorde Höganäsverkets styrelse 1844 ett beslut, att de jordegare inom Luggude och Rönnebergs härad, som derom hos Höganäsverket gjorde anmälan,

tills vidare och intill dess bolaget annorlunda beslöte, skulle ega att, mot erläggande till stenkolsverket af 2 skilling 8 runstycken banko — eller 8 öre efter nutidens mynt — för hvarje upptagen tunna kol, bryta stenkol till husbehof å egna egor, under förbehåll att kolen endast brötes från dagen, utan att maskineri dertill begagnades, och att *försäljning* eller maskiners användning till kol- eller vattenuppfordringen genast ådroge egaren förlust af brytningsrätten.

Detta är väl det mest uppenbara bevis på, att styrelsen verkligen afvetat privilegierna och försökt att begagna dem. Sedermera den 6 februari 1866 inlemnade Höganäsverkets styrelse till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län en skrift, hvari styrelsen, *under åberopande af de för bolaget gällande privilegierna*, begärde handräckning för inställande och förbjudande af vidare fortsättning af den på grund af inmutningar började grufvbrytning och dermed förenade öfriga arbetsföretag, så länge icke visadt vore, att inmutarne med bolaget öfverenskommit om rättighet att inom viss trakt upptaga och bearbeta befintliga gruffält, i hvilket fall deras verksamhet borde inskränkas till de områden, som under sådan förutsättning kunde blifva åt dem upplåtna. Läger man nu till dessa styrelsens handlingar dess, af mig förut här anförda, åberopande af verkets privilegier under rättegång mot jordegare på 1870-talet, hvilken rättegång af verket vans genom dom år 1881, så visar sig, hvad värde den ärade ordförandens, ledamoten af Första Kammaren, uppgift egde, då han påstod, att aldrig Höganäsverkets styrelse hade försökt att hindra uppkomsten af de nuvarande bolagen, tilläggande "att Höganäs åtminstone icke åberopat några privilegier, för att hindra andra kolverk att uppstå". Det var likväl mot dessa kolverk som nyss anförda skrifvelse inlemnades. Kongl. Maj:ts befallningshafvande hänvisade Höganäsbolaget till domstol, och dervid stannade den gången försöket att göra privilegierna gällande.

Jag har velat lemna dessa uppgifter därför, att frågan, som ännu inom statsutskottet ligger på afdelningens bord, inom några få dagar skall företagas. Jag har äfven velat lemna dem för att i möjligaste korthet gendrifva de påståenden, som under diskussionen gjorts mot mina sakmeddelanden af den nuvarande ordföranden i Höganäsverkets styrelse. Jag anhåller vördsamt, att detta mitt anförande måtte till statsutskottet öfverlemnas.

På gjord proposition hänvisades detta yttrande till statsutskottet.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *von Strokirch* under tre veckor från den 2 instundande mars och herr *Jönsson* under tiden från den 1 till den 23 i samma månad.

Justerades sex protokollsutdrag för detta sammanträde.

Som föredragningslistan blifvit genomgången, medgaf kammaren på framställning af herr vice talmannen, att de utfärdade anslagen till sammanträdets fortsättande på eftermiddagen finge nedtagas.

---

Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem  
*A. von Krusenstjerna.*